

F R E D E R I K S B E R G

K O M M U N E

GODE RÅD OM BØRNS
UDENDØRSLEG PÅ LETTERE
FORURENET JORD

Indhold

Jorden i storbyområder som Frederiksberg er lettere forurenet – det kræver særlige hensyn til børnene

Sådan lever vi med forureningen i hverdagen

Børn er særlig følsomme – Derfor må vi begrænse risikoen

Vask hænder – det kan ikke gøres for tit

Tøm skoene – og skift til hjemmesko

Dæk den forurenede jord på legepladsen

Hvis I dyrker frugt og grønt

Denne information er udgivet af Frederiksberg Kommunes Miljøafdeling i samarbejde med Embedslægeinstitutionen for Københavns og Frederiksberg Kommune samt kommunens Børneungelæge.

Grafisk design/tryk: FB Communication / Frederiksberg Bogtrykkeri A/S 021782

Oplag: 5.000

Frederiksberg Bogtrykkeri A/S er certificeret i henhold til EU's forordning, hvilket betyder at virksomheden har indført et miljøledelsessystem, som giver ledelsen kontrol over virksomhedens miljømæssige udvikling. Denne pjece er trykt på miljøgodkendt papir. September 2002

Jorden i et storbyområde som Frederiksberg er lettere forurenede – det kræver særlige hensyn til børnene

Når vi færdes i byens parker, på offentlige legepladser og i private haver, går vi ofte på forurenede jord. Undersøgelser gennemført af Frederiksberg Kommunes Miljøafdeling viser, at det meste af overfladejorden i et storbyområde som Frederiksberg er lettere forurenede.

Børn – især de helt små – er særligt følsomme for forurening, og derfor har vi voksne en særlig forpligtelse til at beskytte børnene. Det gælder naturligvis for alt, hvad børnene udsættes for i hverdagen: Maden, de spiser; luften, de indånder; de ting, de leger med; og den jord, de leger på.

Vi er blevet mere opmærksomme på de stoffer i miljøet, som kan være sundhedsskadelige. Og vi bliver bedre til at vurdere, om sygdomme eller gener skyldes forurening. Men vi ved ikke altid, hvilken virkning små mængder af stofferne kan have på mennesker.

Målet er, at jorden på de offentlige arealer, hvor børn leger, ikke må udgøre en sundhedsfare, men det er ikke muligt at fjerne alt forurenede jord.

Vi råder til forsigtighed i omgangen med den lettere forurenede jord. Især er det vigtigt at tage særligt hensyn til småbørn, fordi vi ved, at de i deres leg ofte får jord på fingrene og i munden.

Vi hverken kan eller vil forhindre, at børn kommer i kontakt med jord. Derimod kan vi godt begrænse børnenes kontakt med jorden, når de færdes ude – hvad enten det er på legepladsen, i institutionen, hjemme i haven, i kvarteret eller i parkerne.

Denne information henvender sig først og fremmest til ledere og pædagoger i daginstitutioner, småbørnsforældre m.fl. i Frederiksberg Kommune. Vi vil her forklare lidt om baggrunden for forureningen, og hvilken slags forurening, der er tale om. Men først og fremmest giver vi her i samråd med Embedslægen og Børneungelægen i kommunen nogle gode råd om, hvilke hensyn vi skal tage til vores børn i hverdagen.

Sådan lever vi med forureningen i hverdagen

Alle storbyer er lettere forurenede, det gælder også for Frederiksberg Kommune. Alligevel er vi bedre stillet end mange andre byer. Vi har fået kortlagt det meste af fortidens jordforurening, og nutidens forurening er på de fleste områder nedbragt.

Gennem generationer er der blevet udledt forurenende stoffer til luften. Tidligere var svovl, sod og tjærestoffer fra fyr og kakkelovne samt bly fra bilerne blandt de store problemer. I dag bruger vi fjernvarme og blyfri benzin, og det betyder, at luftforureningen er faldet. Tjærestoffer nedbrydes meget langsomt og bindes til jorden. Bly og andre tungmetaller nedbrydes ikke, og de bliver i jorden. Derfor er jorden stadig forurenede med bly og tjærestoffer.

Tidligere tiders røg og luftforurening er ikke kun blæst bort med vinden. En del af den er dalet ned på Frederiksberg igen, og det spores i jorden i dag, viser Frederiksberg Kommunes undersøgelser.

Byens kraftigt forurenede grunde, som skyldes gammel industri, lossepladser og tankstationer – dem kender vi, og dem renser Frederiksberg Kommunes Miljøafdeling op i en prioriteret rækkefølge. De grunde, som udgør størst risiko for mennesker, specielt børn, eller som kan forurene grundvandet, renses op først.

Den gamle luftforurening og forurenede fyldjord, som er spredt i byen under byggearbejder, er imidlertid skyld i en generel forurening af overfladejorden på hele Frederiksberg. Vi kalder det diffus forurening, og det er denne type forurening, vi skal træffe forholdsregler imod.

En målrettet indsats for at gøre luften renere bærer nu frugt. Renere diesel og mere fjernvarme giver mindre forurening med sod, tjærestoffer og svovl. Blyfri benzin har sænket blyforureningen markant. Den forurening, der er tilført jorden gennem årtier, forsvinder dog ikke.

Bly

Hovedparten af det bly børn indtager, stammer normalt fra den almindelige kost. Der er i dag et meget lavt indhold af bly i luften over Frederiksberg, så det er kun små mængder, børnene får herfra.

Man ved ikke, om bly fra jorden optages fra tarmene i samme omfang som bly i maden. Hvis det er tilfældet, kan små børn som leger på lettere forurenede jord få lige så meget bly fra jorden, som de i forvejen får gennem kosten.

Bly skader især hjerne og nervesystemet, og børn er særligt følsomme. Undersøgelser har påvist en sammenhæng mellem et forhøjet blyindhold i blodet og koncentrations-, sprog- og indlæringsvanskeligheder.

Man har i udlandet undersøgt blodet hos børn, der voksede op på steder, hvor jorden var stærkt forurenede. Disse undersøgelser viste en vis sammenhæng mellem blyforureningen i jorden og koncentrationen af bly i blodet hos disse børn.

En mindre undersøgelse blandt københavnske børn, der er vokset op på forurenede grunde, har ikke vist en forhøjet koncentration af bly i deres blod.

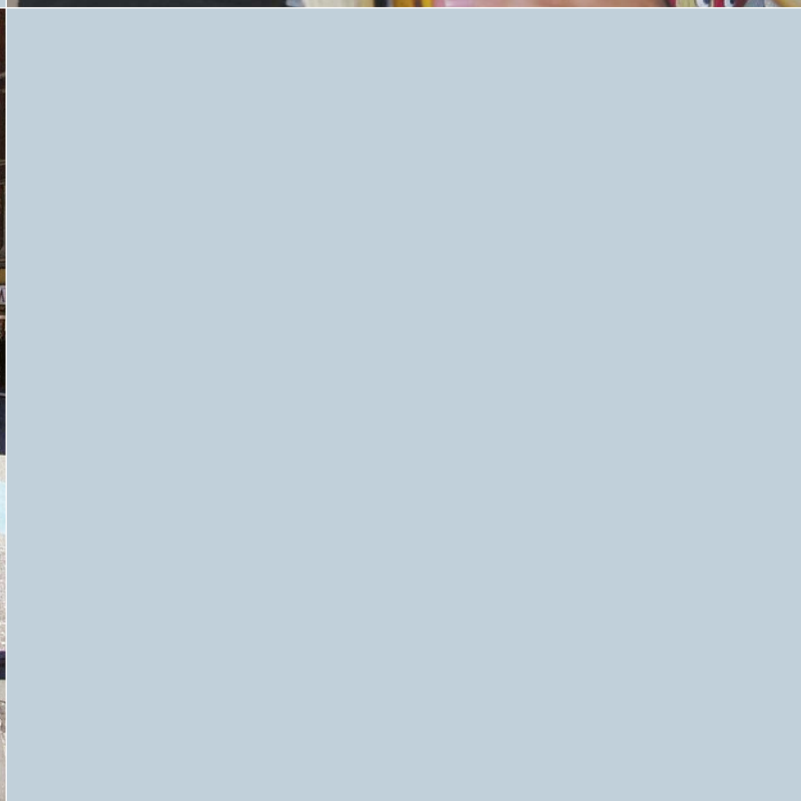
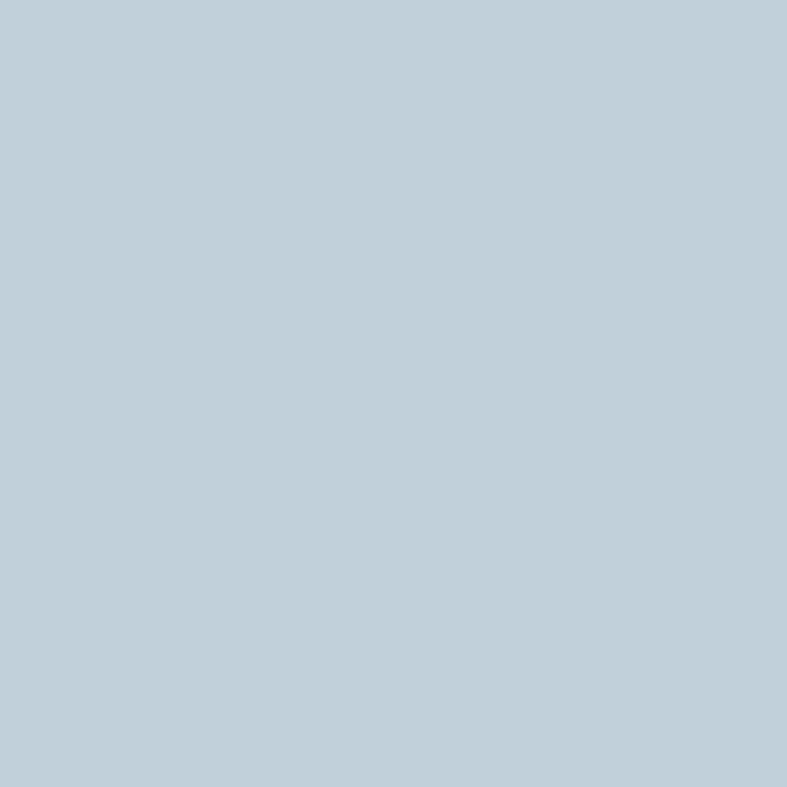
Børn i et-toårsalderen har det højeste indhold af bly i blodet, og blyindholdet falder med alderen. Det kan skyldes, at børnene efterhånden sutter mindre på snavsede ting, eller det kan hænge sammen med, at bly indbygges i knoglerne.

Tjære

Man kan udsættes for tjærestoffer ved indånding, ved optagelse fra maden via tarmene og ved hudkontakt. For ikke-rygere stammer langt det største bidrag fra den almindelige kost. Andre kilder er forurening i udeluften, forurening i indeluften, herunder navnlig passiv rygning, samt evt. hudkontakt med forurenede jord. Små børn, som spiser forurenede jord, vil også i et mindre omfang få tjærestoffer herfra.

Tjærestoffer kan skade huden i form af irritation, udslet og overfølsomhed og kan i visse situationer fremkalde kræft. Skadevirkningerne er tidligere beskrevet hos arbejdere, der dagligt blev udsat for store mængder sod.

Børn er særligt følsomme – Derfor må vi begrænse risikoen

Børn er særligt følsomme for forurening – både på grund af deres fysik og deres adfærd. I forhold til deres størrelse spiser de mere og indånder mere luft end voksne. Børnene har ikke den fornødne erfaring til at vide, hvad der er farligt, og hvad der kan være skadeligt. Små børn får jord i munden, fordi de undersøger ting ved at putte dem i munden. Nogle få småbørn kan også finde på at spise jord. Også større børn bliver snavsede, når de leger eller spiller bold ude.

Man kan ikke se, om jorden er forurennet. Men vi ved nu, at jorden på Frederiksberg generelt er det, og kan træffe de fornødne forholdsregler i de områder, hvor børn færdes ude. Jord indgår også i det almindelige husstøv, blandt andet fordi vi slæber det ind med fodtøjet. Derfor bliver børn også i en vis grad udsat for jordforureninger inden døre.

De mulige sundhedsmæssige gener for børnene og for jer selv kan begrænses ved at følge de anbefalinger, som Frederiksberg Kommunes Miljøafdeling sammen med Embedslægen og Børneungelægen i kommunen har udarbejdet og nedskrevet i denne pjece.

Vask hænder – det kan ikke gøres for tit

Børn kan godt lide de tilbagevendende daglige ritualer. I daginstitutionen og dagplejen er der masser af dem. I sørger sikkert i forvejen for at vaske hænder ind imellem – både på jer selv og børnene. Men her er alligevel nogle råd:

- Vask hænder, når I har været ude at lege
- Vask hænder inden måltiderne

Andre fordele ved god håndhygiejne er, at bakterier ikke spredes så let. Det begrænser smitterisikoen for f.eks. børnesår, forkølelse og maveinfektioner. Undersøgelser har vist, at god håndhygiejne i daginstitutionerne giver færre sygdomstilfælde blandt både børn og voksne.

Tøm skoene – og skift til hjemmesko

I rengøringen af institutionen eller dagplejen indgår støvsugning og gulvvask. Men allerede fra om morgenen bliver der slæbt snavs ind. Det skidt, der ligger på gulvene, skal I være i hele dagen, inden gulvene igen bliver gjort rene. Begræns derfor mængden af den forurenede jord på gulvene. Det kan gøres på forskellige måder, afhængigt af hvordan institutionen er indrettet.

Her er nogle forslag:

- Læg måtter eller riste ved indgangsdøre – og tør fødderne af, når I har været ude
- Tøm sko og støvler for jord og sand, inden I går ind og stil altid udendørssko/støvler i garderoben, - både børn og voksne
- Undgå at små børn kravler på gangarealer, hvor I færdes med udesko
- Bed forældrene om at sætte deres snavsede sko i garderoben eller stil en kasse med sko-overtræk frem ved indgangsdøren

Dæk den forurenede jord på legepladsen

Legepladsen kan indrettes praktisk i forhold til den forurenede jord, så børnene ikke kommer i direkte kontakt med den. Jo mindre børnene leger direkte på jorden, jo bedre. Samtidig begrænser I mængden af jord, der bliver slæbt med ind, og dermed behovet for ekstra rengøring inden døre.

Børnene bør i stedet så vidt muligt lege i sandkasser, hvor sandet skiftes jævnlige – én gang årligt.

I kan selv bedst vurdere behovet for en anden indretning af legepladsen. Planlægger I alligevel større ændringer, er det oplagt at sørge for at dække jorden til, når I er i gang. F.eks. kan der anlægges en lille labyrint med fliser eller en asfaltbane til rulleskøjteløb for de større børn. Vælg en fin asfaltkvalitet, som ikke opløses af vejr og vind. Planlægger I en naturlegeplads med jordvolde, buske og små gemmesteder, bør I sørge for, at der kun anvendes dokumenteret ren jord. Der kan også etableres græsarealer på ikke så befærdede områder, hvis græsdækket vedligeholdes så bare pletter undgås.

De foranstaltninger, der er nævnt her, kan gennemføres hen ad vejen, når legepladsen skal ændres eller renoveres:

- Læg fast bund i sandkassen
- Læg fast belægning som f.eks. fliser, så græs eller plant bunddække på steder, hvor der i dag er bar jord.
- Læg faldgrus under gynger og klatrestativer
- Få lagt dokumenteret ren jord på områder, hvor børnene leger på jorden

Hvis I dyrker frugt og grønt

Det er både sjovt og lærerigt for børnene at dyrke deres egne grøntsager, og det kan godt lade sig gøre.

Hvis I vil dyrke grøntsager, krydderurter m.m. og vil benytte en eksisterende køkkenhave, så skal I få kørt et lag ren jord på, dér hvor I har køkkenhave. Jorden arbejder, så den forurenede jord efterhånden blandes med den rene jord. Der skal derfor udlægges et plastnet mellem den rene og den forurenede jord. I kan også dyrke i plantesække eller i krukke med ren jord. Eller I kan vælge at bygge et højbed med plastnet i bunden/flisebund og komme ren jord deri. Jordlaget eller højbedet anbefales at være ca. 50 cm.

Undersøgelser gennemført af Miljøstyrelsen viser, at den største kilde til tungmetaller og tjærestoffer i grøntsager fortsat er den jordstøv, der sidder på overfladen af afgrøderne. Derfor råder Frederiksberg Kommunes Miljøafdeling i samråd med Embedslægen og Børneungelægen til, at bær, frugt og grøntsager rengøres grundigt, inden de spises.

Gør disse enkle forholdsregler til en del af hverdagen – så gør I hvad I kan for at undgå jord inden døre og for at begrænse børnenes kontakt med jorden ude på legepladsen.

- Vask hænder, når I har været ude at lege og inden måltiderne
- Læg måtter eller riste ved indgangsdøre – og tør fødderne af, når I har været ude
- Tøm sko og støvler for jord og sand, inden I går ind, og stil sko/støvler i garderoben (både børn og voksne)
- Undgå at små børn kravler på gangarealer, hvor I færdes med udesko
- Skift til hjemmesko inden døre
- Bed forældrene om at sætte deres snavsede sko i garderoben eller stil sko-overtræk frem ved indgangsdøren
- Læg fast bund i sandkassen
- Læg fast belægning som f.eks. fliser, så græs eller plant bunddække på steder, hvor der i dag er bar jord
- Læg faldgrus under gynger og klatrestativer
- Grøntsager skal dyrkes i ren jord og skal skylles grundigt inden de spises

Miljøafdelingen er den ansvarlige miljømyndighed i Frederiksberg Kommune, der bl.a. undersøger og afhjælper jordforurening og rådgiver om, hvordan gener kan undgås.

Embedslægen rådgiver kommunen om sundhedsmæssige forhold, bl.a. i relation til miljøet.

Har I spørgsmål? Ring til

Frederiksberg Kommunes Miljøafdeling	38 21 41 01
Frederiksberg Kommunes Børneungelæge	38 21 10 92
Embedslægen	72 22 74 75